

PAZIŅOJUMS PRESEI Nr. 16/23

Luksemburgā, 2023. gada 26. janvārī

Tiesas spriedums lietā C-205/21 | *Ministerstvo na vatreshnite raboti* (Biometrisko un ģenētisko datu kriminālreģistrācija)

Visu apsūdzēto personu biometrisko un ģenētisko datu sistemātiska vākšana, lai varētu veikt to kriminālreģistrāciju, ir pretrunā prasībai nodrošināt lielāku aizsardzību sensitīvu personas datu apstrādei

Bulgārijas iestāžu sāktajā kriminālprocesā par krāpšanu nodokļu jomā V.S. tika apsūdzēta par viņas iespējamo dalību noziedzīgā organizētā grupā, kas izveidota mantkārīgā nolūkā, lai saskaņoti izdarītu noziedzīgus nodarījumus Bulgārijas teritorijā. Pēc šīs apsūdzības izvirzīšanas Bulgārijas policija aicināja V.S. pakļauties daktiloskopisko un fotogrāfisko datu vākšanai, lai tos reģistrētu un lai paņemtu paraugu viņas DNS profila izveidošanai. V.S. pret šo vākšanu iebilda.

Pamatojoties uz valsts tiesību aktiem, kuros paredzēta par tišu noziedzīgu nodarījumu, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, apsūdzētu personu "kriminālreģistrācija", policijas iestādes lūdza *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesā, Bulgārija) atļaut veikt V.S. ģenētisko un biometrisko datu vākšanas piespiedu izpildi. Pieteikumam tika pievienotas tikai V.S. apsūdzības rīkojuma un deklarācijas, kurā viņa atteicās dot piekrišanu kriminālreģistrācijai, kopijas.

Šai tiesai bija šaubas par "kriminālreģistrācijai" piemērojamo Bulgārijas tiesību aktu saderību ar Direktīvu 2016/680¹, lasot to Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") kontekstā, tāpēc tā vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Spriedumā Tiesa vispirms precizē nosacījumus, saskaņā ar kuriem biometrisko un ģenētisko datu apstrādi, ko veic policijas iestādes, var uzskatīt par atļautu valsts tiesībās Direktīvas 2016/680 izpratnē. Pēc tam tā lemj par šajā direktīvā paredzētās prasības par tādas kategorijas personu datu apstrādi īstenošanu, attiecībā uz kurām ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tās ir iesaistītas noziedzīgā nodarījumā, un par tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kā arī nevainīguma prezumpcijas principa ievērošanu gadījumā, ja valsts tiesību aktos kompetentajai valsts tiesai ir tiesības atļaut tādu datu piespiedu vākšanu, ko Savienības likumdevējs atzinis par "sensitīviem". Visbeidzot tā vēlas noskaidrot jautājumu par valsts tiesību aktu, kuros paredzēta sistemātiska šo datu vākšana, saderību ar Direktīvas 2016/680 normām, kas attiecas uz to apstrādi, ņemot vērā tai piemērojamos principus.

Tiesas vērtējums

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI (OV 2016, L 119, 89. lpp.).

Visupirms Tiesa konstatē, ka Direktīva 2016/680, lasot to Hartas ² kontekstā, ir jāinterpretē tādējādi, ka **biometrisko un ģenētisko datu apstrāde, ko īsteno policijas iestādes**, lai veiktu meklēšanas darbības noziedzības apkarošanas un sabiedriskās kārtības uzturēšanas nolūkos, **ir atļauta** saskaņā ar valsts tiesībām, ja tās tiesībās ir **pietiekami skaidrs un precīzs juridiskais pamats** minētās apstrādes atļaušanai. Turklāt tas, ka valsts tiesību aktā, kurā ir ietverts šāds juridiskais pamats, ir atsauce uz Vispārīgo datu aizsardzības regulu ³, nevis uz Direktīvu 2016/680, nav iemesls apšaubīt šādas atļaujas esamību, ja, interpretējot visas piemērojamās valsts tiesību normas, ir pietiekami skaidri, precīzi un nepārprotami secināms, ka attiecīgā biometrisko un ģenētisko datu apstrāde ietilpst minētās direktīvas, nevis VDAR piemērošanas jomā.

Šajā kontekstā, ņemot vērā, ka attiecīgajos valsts tiesību aktos ir atsauce uz VDAR noteikumiem, kas reglamentē sensitīvu datu apstrādi, tomēr tajos ir atspoguļots Direktīvas 2016/680 normu saturs par šo datu apstrādi ⁴, Tiesa norāda, ka **šīs tiesību normas nav līdzvērtīgas**. Lai gan kompetento iestāžu veikta sensitīvu datu apstrāde, it īpaši, **lai novērstu un atklātu noziedzīgus nodarījumus**, uz kuriem attiecas Direktīva 2016/680, var tikt atļauta **tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā un tai ir jāpiemēro atbilstošas garantijas, kas paredzētas Savienības vai valsts tiesībās**, VDAR ir noteikts principiāls aizliegums apstrādāt šos datus, pievienojot tam izņēmumu sarakstu. Lai gan valsts likumdevējs vienā un tajā pašā likumdošanas instrumentā var paredzēt personas datu apstrādi mērķiem, uz kuriem attiecas Direktīva 2016/680, kā arī citiem mērķiem, uz kuriem attiecas VDAR, tam ir pienākums nodrošināt, lai nebūtu neskaidrību par viena vai otra no šiem abiem Savienības aktiem piemērojamību sensitīvu datu vākšanai.

Turklāt attiecībā uz iespējami nepareizu Direktīvas 2016/680 transponēšanu, uz ko atsaucas iesniedzējtiesa, Tiesa uzsver, ka šajā direktīvā **nav prasīts**, lai valsts tiesību normās, kurās ir atļauta tās piemērošanas jomā ietilpstošo datu apstrāde, būtu ietverta **atsauce uz minēto direktīvu**. Tā precizē, ka tad, ja valsts likumdevējs paredz, ka kompetentajām iestādēm jāveic tādu biometrisko un ģenētisko datu apstrāde, kuri var ietilpt vai nu šīs direktīvas piemērošanas jomā, vai VDAR piemērošanas jomā, tas skaidrības un precizitātes labad var skaidri atsaukties, pirmkārt, uz valsts tiesību normām, ar kurām tiek nodrošināta šīs direktīvas transponēšana, un, otrkārt, uz VDAR, un nav obligāti jāatsaucas uz minēto direktīvu. Tomēr, **ja ir redzama pretruna** starp valsts tiesību normām, kurās ir atļauta attiecīgā datu apstrāde, un tās šķiet to izslēdzam, **valsts tiesai šīs tiesību normas ir jāinterpretē tā, lai tiktu saglabāta Direktīvas 2016/680 lietderīgā iedarbība**.

Turpinot Tiesa atzīst, ka Direktīva 2016/680 ⁵ un Harta ⁶ **pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas paredz, ka gadījumā, ja persona, kura apsūdzēta tīšā noziedzīgā nodarījumā, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, atsakās sadarboties un sniegt savus biometriskos un ģenētiskos datus, lai tos reģistrētu, kompetentajai krimināltiesai ir pienākums atļaut šo datu vākšanas piespiedu pasākumu, taču ne izvērtēt, vai ir nopietns pamats** uzskatīt, ka attiecīgā persona ir izdarījusi nodarījumu, par kuru tā tiek apsūdzēta, ciktāl valsts tiesībās ir **garantēta vēlāka šīs apsūdzības**, kas ir pamatā šīs datu vākšanas atļaujai, **efektīva pārbaude tiesā**.

Šajā ziņā Tiesa atgādina, ka saskaņā ar Direktīvu 2016/680 ⁷ **dalībvalstīm ir jānodrošina, ka tiek skaidri nošķirti dažādu datu subjektu kategoriju dati**, lai viņu pamattiesības uz personas datu aizsardzību paliktu neskartas vienādā mērā neatkarīgi no kategorijas, pie kuras tie pieder. Tomēr šis pienākums nav absolūts. Turklāt, ciktāl šī direktīva attiecas uz to personu kategoriju, attiecībā uz kurām pastāv nopietns pamats uzskatīt, ka tās ir izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, Tiesa precizē – **pietiekamu vainas pierādījumu esamība principā ir nopietns iemesls uzskatīt, ka persona ir izdarījusi attiecīgo noziedzīgo nodarījumu**. Tādējādi Direktīva 2016/680 **pieļauj tādu**

² Direktīvas 2016/680 10. panta a) punkts, lasot to kopsakarā ar Hartas 52. pantu.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “VDAR”).

⁴ Attiecīgi VDAR 9. pants un Direktīvas 2016/680 10. pants.

⁵ Direktīvas 2016/680 6. panta a) punkts.

⁶ Hartas 47. un 48. pants, kuros attiecīgi ir nostiprinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un nevainīguma prezumpcijas princips.

⁷ Direktīvas 2016/680 6. pants.

valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta datu obligāta vākšana attiecībā uz personām, par kurām ir pietiekami pierādījumi, ka tās ir vainīgas tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas ir publiskas apsūdzības priekšmets, un kurām ir izvirzīta apsūdzība šajā ziņā.

Attiecībā uz tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ievērošanu, tā kā kompetentā valsts tiesa, lai atļautu piespiedu izpildes pasākumu attiecībā uz apsūdzētās personas sensitīvu datu vākšanu, nevar pēc būtības pārbaudīt apsūdzības apstākļus, Tiesa it īpaši uzsver, ka kriminālprocesa sākotnējā stadijā var būt pamatoti uz laiku izslēgt no tiesas kontroles to pierādījumu izvērtēšanu, uz kuriem balstīta datu subjekta apsūdzība. Šāda kontrole šajā posmā varētu kavēt kriminālizmeklēšanu, kurā šie dati tiek vākti, un pārmērīgi ierobežot izmeklētāju iespējas atklāt citus noziedzīgus nodarījumus, izmantojot šo datu salīdzinājumu ar datiem, kas savākti citās izmeklēšanās. Tāpēc šāds efektīvas tiesiskās aizsardzības ierobežojums **nav nesamērīgs ar nosacījumu, ka valsts tiesību akti pēc tam garantē efektīvu pārbaudi tiesā.**

Par tiesību uz nevainīguma prezumpciju ievērošanu ar tiesas nolēmumu, ar kuru tiek atļauta attiecīgo datu vākšana, Tiesa norāda, pirmkārt, ka, ciktāl attiecīgajā gadījumā šāda vākšana attiecas tikai uz to personu kategoriju, kuru kriminālatbildība vēl nav konstatēta, šī vākšana pati par sevi nevar tikt atzīta par tādu, kas atspoguļo iestāžu uzskatu, ka šī personas ir vainīgas. Otrkārt, tas, ka tiesa, kurai ir jālemj par attiecīgās personas vainu, šajā kriminālprocesa stadijā nevar izvērtēt to pierādījumu pietiekamību, uz kuriem pamatojoties balstīta šīs personas apsūdzība, garantē tiesību uz nevainīguma prezumpciju ievērošanu.

Visbeidzot Tiesa secina, ka Direktīva 2016/680 ⁸ **nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta sistemātiska biometrisku un ģenētisku datu reģistrācija par ikvienu personu, kura apsūdzēta tīšā noziedzīgā nodarījumā, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, lai veiktu šo datu reģistrāciju, neprasot kompetentajai iestādei pārbaudīt un pierādīt, pirmkārt, ka šāda datu vākšana ir absolūti nepieciešama, lai sasniegtu konkrētos izvirzītos mērķus, un, otrkārt, ka šos mērķus nevar sasniegt ar pasākumiem, kas mazāk ietekmē datu subjekta tiesības un brīvības.**

Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka Direktīvas 2016/680 mērķis citastarp ir nodrošināt **pastiprinātu aizsardzību attiecībā uz sensitīvu datu**, tostarp biometrisku un ģenētisku datu, **apstrādi**, ciktāl tie var radīt nopietnu risku pamatbrīvībām un pamattiesībām. Tajā ietvertā prasība, ka šāda apstrāde ir atļauta **“tikai tad, kad tas ir absolūti nepieciešams”**, ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek definēti **pastiprināti nosacījumi** sensitīvu datu apstrādes likumībai ⁹. Turklāt šīs prasības tvērums ir jānosaka, ievērojot datu apstrādes principus, piemēram, **mērķa ierobežojumu un datu minimizēšanu.**

Šajā kontekstā valsts tiesiskais regulējums, kas paredz ikvienas personas, kura apsūdzēta noziegumā, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets, biometrisku un ģenētisku datu sistemātisku vākšanu, lai tos reģistrētu, principā ir pretrunā šai prasībai. Proti, tas nediferencētā un vispārīgā veidā var būt pamats lielākās daļas apsūdzēto personu datu vākšanai, jo jēdziens “tīšs noziedzīgs nodarījums, kas ir publiskās apsūdzības priekšmets” ir īpaši vispārīgs un **var tikt piemērots lielam skaitam noziedzīgu nodarījumu neatkarīgi no to rakstura un smaguma, šā nodarījuma iespējamās saiknes ar citiem uzsāktiem kriminālprocesi un attiecīgās personas agrākas noziedzīgas rīcības vai individuālā profila.**

PIEZĪME. Ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu dalībvalstu tiesas lietas iztiesāšanas gaitā var uzdot Tiesai jautājumus par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Pašu pamatlietu Tiesa neiztiesā, taču valsts tiesai tā ir jāatrisina atbilstīgi Tiesas nolēmumam. Šis nolēmums ir vienlīdz saistošs arī citām dalībvalstu tiesām, ja tām jāatrisina līdzīga problēma.

⁸ Direktīvas 2016/680 10. pants, lasot to kopā ar šīs direktīvas 4. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktu, kā arī 8. panta 1. un 2. punktu.

⁹ Ņemot vērā no Direktīvas 2016/680 4. panta 1. punkta b) un c) apakšpunkta un 8. panta 1. punkta izrietošos nosacījumus.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.
Pilns sprieduma [teksts](#) tiek publicēts CURIA tīmekļvietnē pasludināšanas dienā.
Kontaktpersona presei: Marta Ošleja ☎ (+352) 4303 6005.

Palieciēt ar mums!

